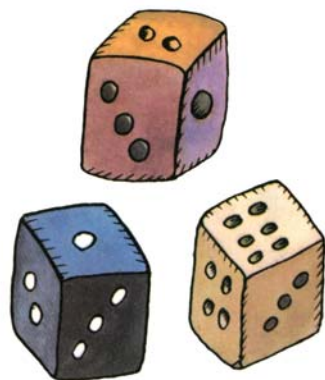

Živá voda

Byl jeden král a měl tři syny. Když ti tři synové dorostli, rozbolely toho krále oči tak, že nemohl ani na boží světlo hledět, ale musel ve tmě zůstat, a nikdo mu nevěděl rady ani pomoci. Jednou v noci zdálo se tomu králi, kdyby dostal živé vody a tou si oči umyl, že by se uzdravil. Druhou noc zdálo se mu to zas a třetí zas. I povolal k sobě své tři syny a řekl jim: „Milí synové, zdálo se mi po tři noci, že bych se uzdravil, kdybych se umyl živou vodou. Kdo mi z vás pro ni půjde?“ — „Já — já — já!“ volali všichni tři synové. Král byl z toho velmi potěšen, ale řekl: „Milé děti, všichni tři nemůžete jít! Jsem starý a nemocný, kdo by mě ošetřoval, kdybyste vy všichni odešli? Jdi ty, nejstarší synu můj, tobě to náleží právem.“

Nejstarší syn chystal se hned na cestu. Vybral si dobrého koně, nabral si z pokladu královského mnoho zlata a stříbra, dal otci sbohem a jel. Jel tři dni pořád, nikde se nezdržel, až přijel do nějakého velkého města; a že byl už unaven a to město se mu líbilo, chtěl si tu nějaký den odpočinout. Přijde do hospody, vidí tu tři krásné panny, hrály spolu v kostky. Královic se k nim postavil, díval se a velice se mu ta hra zalíbila. Tu jedna ta panna k němu povídá: „Nechceš-li si s námi taky vsadit?“ — Královic se nedal pobízet a začal hrát, a hrál tři dni a tři noci pořád, až všechno své zlato a stříbro prohrál. Potom vsadil svého koně a prohrál zas. A když už neměl nic, co by vsadil, řekla ta panna: „Budeme hrát jeden o druhého — vyhraješ-li ty, budeme tvoje, i všechno, co je našeho; vyhraje-li my, budeš ty náš.“ Královic k tomu svolil, vzal kostky, zamíchal, hodil na stůl a — prohrál sebe samého.

Král doma čekal — čekal, ale syna se dočkat nemohl a s očima bylo pořád hůř a hůř. Tu přišel k němu mladší syn a řekl: „Otče! Nech, abych já ti pro živou vodu jel, a snad že se tam taky o bratrovi něčeho dovím.“ — „Jed, synu můj,“ řekl král, „pánbůh tě doprovod!“ — Královic osedlal si dobrého koně, nabral si z pokladu královského zlata a stříbra a jel. Jel zase tou cestou, až přijel třetí den taky do toho velkého města; a že byl už unaven a to město se mu líbilo, chtěl si odpočinout. Přijde do hospody, vidí tři krásné panny v kostky hrát. Královic se k nim postavil a díval se, až ho zas ta jedna panna pobídla, aby si taky vsadil. Královic začal hrát a prohrál zase všechno své zlato a stříbro, pak svého koně a naposledy taky sebe sám.

Král zase dlouho — dlouho čekal, a když ani jeden, ani druhý syn se nevracel a nemoc jeho den ode dne se horšila, řekl jemu nejmladší syn: „Otče, dovol, abych já ti pro živou vodu jel; může být, že se tam někde s bratry sejdu a přivedu je s sebou.“ — Král odporoval, nechtěl ho dlouho pustit: „Kdo ví, co se tam synům mým přihodilo,“ povídá, „a kdybys i ty mi odešel a někde zahynul, kdo by mne potom potěšil v mém zármutku?“ Ale syn prosil neustále, až mu král konečně dal povolení.

Královic bez meškání si osedlal svého dobrého koně Siváka a vzal si z pokladu otcova jenom tolik, co myslel, že bude nejvýš potřebovat, rozloučil se s otcem a vydal se na cestu. Když přijel do toho města, kde bratří jeho zůstali, líbilo se mu sice taky, ale přece se tu nezdržel; vzpomněl si na otce, že doma na něho čeká a každý den počítá, kdy se vrátí, a jel dál.

Potom po několika dnech viděl před sebou jiné město, a když už k němu tak blízko přijel, co by třikrát z luku vystřelil, musel na most přes hluboký příkop. Ale tu před tím mostem začal se mu najednou kůň Sivák vzpínat a živou mocí nechtěl přejít. Královic s něho skočil, aby se podíval, co by to bylo; a tu vidí podle mostu ve příkopě mrtvé lidské tělo. Bylo už napolou shnilé a od ptáků a divé zvěře rozedrané. Královic ptal se těch lidí, co přicházeli z města, proč to tělo nepochovají. — „Byl to dlužník,“ řekl jeden, „zemřel a nezaplatil, a takového každého vhodíme

pro výstrahu do příkopu, aby ho krkavci a vlci sežrali.“ — „A co, kdyby někdo za něho dluhy zaplatil?“ otázal se královic. — „Pak bychom ho slušně pochovali jako jiného,“ odpověděl ten člověk. Královic přijel do města, zaplatil za toho nebožtíka dluhy a dal ho pochovat.

Z toho města přijel pak do velikého lesa; tu se k němu přitovaryšil veliký šedivý vlk a lichotil se k němu jako pes. Královic vytáhl meč a chtěl vlka zabít. „Nech meč v pošvě a vem mne s sebou,“ řekl vlk, „budeš mne dobře potřebovat; vím, kam jedeš, a chci ti pomáhat radou i skutkem.“ Královic zastrčil meč do pošvy a vzal vlka s sebou. Potom přišli v lese na krásnou velikou louku, rostla na ní tráva hedvábná. Tu povídá vlk: „Pust' koně svého Siváka po té louce, ať se pase, nežli se vrátíme, a vsedni na mne, já tě ponesu.“ Královic vsedl na vlka, a vlk se s ním vznesl do povětří, výš nežli ten les, níž nežli oblaky, huňatým ohonem vesloval, a jako šipka letěli přes hory doly, přes vody brody, až přiletěli na jednu horu; ta hora byla křišťálová a na ní zámek z čistého stříbra. Tu povídá vlk: „Máš hodinu času, jdi do toho zámku; na dvoře najdeš dvě studnice, mají zlaté okovy: v té nalevo je mrtvá voda, v té napravo je voda živá; naber ze studnice vpravo a nikde se nemeškej: hled', abys tu zase byl, dřív než mine hodina, sic bude s tebou zle.“

Královic šel do zámku a na dvoře vpravo navázil ze studně živé vody, nabral do lahvice, schoval ji a chtěl zas odtud odejít. Tu se ale rozmyslil a povídá si: „Co by to bylo, abych já byl ve stříbrném zámku a neviděl ani, co je v něm?“ Obrátil se a šel do zámku. V prvním pokoji viděl u dveří ležet na stráži hrozného draka, měl dvanácte hlav, ale spal. V druhém pokoji bylo dvanácte krásných panen, ležely jedna podle druhé na stříbrných postýlkách a všechny spaly. Přijde do třetího pokoje, tu vidí jednu pannu samotnou, byla tak krásná, že se to nedá ani slovy vyslovit, ani myslí pomyslit, a kterak v pohádce povědít? Spala na zlatém loži, měla na hlavě zlatou korunu a stříbrný pás ležel na stole podle ní. Královic u ní stál jako u vytržení, a byl by tu ještě dlouho stál, kdyby vlk se nebyl před oknem zakmitnul a nedával zname-

ní, aby odtud pospíšil. Královic odepjal rychle svůj stříbrný pás a položil na stůl, a pás té panny vzal s sebou. A sotvaže na vlka vsedl a vlk se vznesl do povětří, tu strhla se ve hradě veliká bouře a dvanáctihlavý drak se hnal za nimi a brzy je dohonil. Ale tu královic vytasil svůj meč a uťal jednou ranou drakovi křídlo. Drak padl z oblak dolů do moře a voda z moře vystříkla vzhůru až do oblak.

Když pak zase v lese přišli na to místo, kde královic toho vlka našel, řekl jemu vlk: „Měj se dobře, musím tě opustit. Děkuji ti za tu službu, cos mi prokázal; nebo věz, že jsem já duch onoho nebožtíka, za kteréhoš dluhy zaplatil a dal ho pochovat, a proto jsem se ti musel odsloužit. Však prve nežli odejdu, vezmi ještě dobrou radu; nekupuj na cestě žádné maso od šibenice, sic bude s tebou zle.“ Poté se vlk ztratil, jako by se zem byla po něm slehla.

Královic jel dál, až přijel k tomu městu, kde bratří jeho zůstali. I vidí, že se tu z brány hrne veliký zástup lidí. Královic pobodl svého koně Siváka a zeptal se jednoho, co to znamená. — „Vedou tu dva na šibenici,“ řekl ten člověk, „prohráli sami sebe v kostkách a chtěli utéct.“ — Když je přivedli blíž, viděl královic, že jsou to jeho bratří. Ti ho taky hned poznali, padli na kolena a prosili ho pro všechno, co mu je na světě milého, aby je vykoupil. Královic hned za ně zaplatil, co bylo potřeba, a vzal je s sebou.

Na cestě se ho bratří ptali: „Jak, bratře, neseš-li otci živou vodu?“ — „Nesu,“ odpověděl královic a ukazoval jim lahvici. — „Bud' pánbůh pochválen, žes dobře pořídil!“ řekli bratří, ale měli jen na jazyku med, v srdci byl jed. Záviděli mu to štěstí a taky se báli, aby bratr nepověděl otci, jak špatně se zachovali. Tu se umluvili po straně mezi sebou, aby ho o tu živou vodu připravili a doma před otcem očernili. Přemluvili ho, aby zůstal s nimi v jednom městě na cestě přes noc. „Jedeš ve dne v noci,“ řekli, „nikdež si neodpočíneš, mohl bys ublížit svému zdraví a otec by se zarmoutil.“ — V noci, když bratr spal, vzali mu jeho lahvici s živou vodou a dali mu na to místo jinou, taky takovou lahvici, ale byla v ní voda otrávená.

Když přijeli domů, šel hned ten třetí královic k otci a s radostí mu podával svou lahvici. „Tu máš, milý otče!“ řekl, „čeho jsi žádal, a budiž zdrav!“ — „Nevěř mu, otče!“ vskočili mu ti dva starší bratři do řeči, „je podvodník a zrádce, chce tě otrávit: na cestě jsme ho vykoupili od šibenice, když jsme se vraceli s živou vodou. Nevěříš-li nám, zkus tu jeho vodu na psu a uhlídáš.“ Král poručil, aby té vody dali psovi; pes na místě hned zahynul. Pak vyndali ti dva bratři lahvici, co vzali svému třetímu bratru, postříkli z ní vodou toho mrtvého psa a pes byl hned zase živ a zdrav. Tu se král náramně rozhněval na svého nejmladšího syna a nechtěl ani slova od něho slyšet, ani ho vidět, ale poručil, aby ho zazdili do věže.

Když královic ve věži zazděný seděl a přemýšlel o tom, co se s ním přihodilo, vzpomněl si taky na slova vlkova, že mu radil, aby nekupoval na cestě maso od šibenice. „Kéž jsem byl tebe poslechl!“ zavzdechl sobě mládenec, „nemusel bych tu co zločinec hanebně hladem zahynout!“ — „Nezahyneš,“ ozval se hlas nahoře v malém okýnku ve věži, „zloba mnoho může, ale pravda zvítězí. Buď dobré mysli a posilň se.“ Byl to ten vlk, přinesl královici potravu. „Ode dneška budu tě navštěvovat každou noc,“ řekl, „dokud hodina vysvobození tvého nevyprší.“

Zatím se podíváme do stříbrného zámku, co se tam děje. Když královic z toho zámku odejel a na cestě dvanáctihlavého draka do moře srazil, procitla ta královna na zlatém loži i všech jejích dvanácte panen ze sna se probudilo; celá ta holá křišťálová hora zazelenala se radostí, a kolem ní kde dřív byla poušť, povstalo veliké krásné město, a v něm bylo plno lidí, a všichni plesali a vyskali, že ze svého zajetí jsou vysvobozeni a toho draka zproštěni.

Brzy potom dostala ta královna krásného synáčka, a ten rostl vůčihledě, ne po rocích, ale po dnech. A když už mu bylo sedm let, našel mezi poklady matky své v jedné zlaté skřini ten stříbrný pás, co královic tam zanechal. Vzal ho a šel k matce a ptal se jí: „Matičko, co je to?“ — „To je otce tvého pás,“ odpověděla královna. — „A kde je můj otec, abych ho znal?“ — „Počkej, přijde, pošlu pro něj.“ — Ta královna byla veliká a mocná panovnice, všichni králové a knížata báli se jí. Věděla dobře, kdo ve stříbr-

ném zámku byl, poznala to po znamení, co na tom pásu bylo vyryto. Sedla a napsala psaní tomu králi, otci těch tří synů, a bylo takto psáno: „Pošli mi sem bez prodlení toho svého syna, který ti z mého stříbrného zámku přinesl živou vodu.“

Když král to psaní přečetl, zavolal k sobě své dva syny a oznámil jim, co královna poroučí. Synové sice se zarazili, ale aby se neprozradili, nabízeli se oba dva, že k té královně pojedou; myslili si, že ji také tak oklamají jako otce. — „Oba dva, milé děti, nemůžete jet,“ řekl král, „jsem starý a skoro nad hrobem, jednoho z vás doma potřebuji; jed' ty, starší synu můj, tobě to náleží právem.“

Ten starší syn tedy jel — dlouho-li? daleko-li? zapomněl ten, co to povídal — až přijel šťastně ke stříbrnému zámku. Do toho zámku byly dvě brány a dva mosty: jeden železný a druhý zlatý. Synáček té královny hleděl oknem, a jak toho královice uhlídal, volal na matku: „Matičko, matičko, už jede můj otec!“ — „Kudy jede, synu můj?“ zeptala se královna. — „Jede po železném mostě!“ — „To není tvůj otec,“ řekla královna, „tvůj otec nešetřil pro živou vodu svého života, taky by toho zlata na mostě nešetřil!“ — Když pak ten královic vstoupil před královnu, zeptala se ho: „Cos viděl v mém zámku, když jsi tu byl pro živou vodu?“ — Královic nevěděl, co na to odpovědět. — „Zrádce jsi a podvodník,“ řekla královna, „zazděte ho do věže!“ Potom napsala druhé psaní tomu králi: „Pošli mi sem jiného syna, toho, který ti z mého stříbrného zámku přinesl živou vodu. Syn, kterého poslal, je zrádce a podvodník.“

Král, když to druhé psaní přečetl, ulekl se velice, a hned zavolal svého druhého syna a ptal se ho, zdali skutečně pro tu živou vodu byl. — „Byl jsem, otče,“ řekl královic, „a pojedu bez prodlení ke královně.“ Byl zchytralý a myslil si, že přece ještě královnu ošidí.

Když přijížděl ke stříbrnému zámku, hleděl synáček té královny oknem a volal na matku: „Matičko, matičko, už jede můj otec!“ — „Kudy jede?“ — „Jede po železném mostě.“ — „To není tvůj otec; tvůj otec nešetřil pro živou vodu svého života, taky by

toho zlata na mostě nešetřil!“ — A když královic před ni vstoupil, ptala se ho zas, co viděl v zámku, když pro tu živou vodu byl. — Královic odpověděl, že viděl mnoho panstva a mnoho služebníků. — „Lžeš,“ řekla královna, „zrádce jsi a podvodník — zazděte ho do věže!“

Potom napsala třetí psaní tomu králi: „Je-li ti milé tvé království i tvá hlava, pošli mi sem bez meškání svého syna, ale toho, který skutečně v mém stříbrném zámku byl a přinesl ti z něho, živou vodu. Oba dva synové, které jsi mi poslal, byli zrádci a podvodníci, a vzali za své.“

Ubohý král zůstal jako hromem omráčený. Viděl, že byl od těch dvou synů hanebně oklamán, a na smrt ho rmoutilo, že svého nejmladšího syna tak kvapně odsoudil, prve než ho byl vyslechnul. Co měl nyní počít? Královna hrozila, a syn byl odpraven. I odhodlal se, že jí pošle jeho kosti. Hned rozkázal, aby tu věž prolomili a kosti syna jeho sebrali. Když zedníci zazdění odebrali, tu hned ten zazděný královic vyskočil ven a běžel k otci, padl mu okolo krku a vypravoval, jak se všechno skutečně stalo a jak byl od smrti zachován. Starý král prosil ho slzavýma očima, div že před ním nepadl na kolena, aby mu odpustil, a hned mu taky oznámil, co se jeho zlým bratřím přihodilo, a co královna žádá. Královic jak to slyšel, radostí vyskočil, a hned si osedlal svého koně Siváka, rozloučil se s otcem a jel.

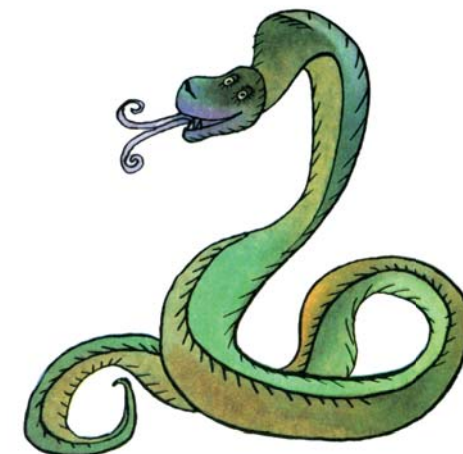
Synáček té královny stál zase u okna, a když viděl toho královice přijíždět, vykřikl: „Matičko, matičko, už jede můj otec!“ — „Kudy jede, synu můj?“ — „Jede po zlatém mostě, až kusy zlata z mostu lítají.“ — „Tento je tvůj otec!“ pravila královna, „neřekla-li jsem, že nebude šetřit zlata na mostě, když nešetřil pro živou vodu svého života?“ — A když se královic před ni dostavil, ptala se ho: „Cos viděl v mém zámku, když jsi tu byl pro živou vodu?“ — Královic jí všechno dokonale vyprávěl a pak vyndal na důkaz toho její vlastní stříbrný pás, co tehdaž se stolu vzal a na místo něho svůj položil.

Což tu bylo radosti a plesání! Co otázek a vypravování! Hned taky poslali pro toho starého krále, a ten když přijel, plakal ra-

dostí jako dítě. Tu dala královna vystrojit veliké slavné hody — trvaly čtrnácte dní; propustila všechny vězně v celém království na svobodu a mladý král zaplatil všechny dluhy, co kdo komu byl povinen. — Škoda, pře škoda, že už je tomu tak dávno: kdyby to bylo dnes, mnohému dlužníku i mnohému věřiteli spadl by z hlavy kámen!

Zlatovláska

Byl jeden král, a byl tak rozumný, že i všem živočichům rozuměl, co si povídali. A poslouchajte, jak se tomu naučil. Přišla k němu jednou nějaká stará babička, přinesla mu v košíku hada a povídá, aby si ho dal ustrojit: když ho sní, že bude všemu rozumět, co které zvíře v povětří, na zemi i ve vodě mluví. Tomu králi se to líbilo, že bude umět, co nikdo neumí, dobře babičce zaplatil a hned poručil sloužícímu, aby mu tu rybu k obědu připravil: „Ale,“ prý, „ať jí ani na jazyk nevezmeš, sic mi to svou hlavou zaplatíš!“

Jiříkovi, tomu sloužícímu, bylo divné, proč mu to král tak tuze zapověděl. „Jakživ jsem takové ryby neviděl,“ povídá sobě sám, „vypadá zrovna tak jako had! A jaký by to byl kuchař, aby ani neokusil, co strojí?“ Když to bylo upečeno, vzal kouštíček na jazyk a pochutnával. Vtom slyší kolem uší něco bzuchet: „Nám taky něco! Nám taky něco!“ Jiřík se ohlíží, co to, a nevidí než několik much, co v kuchyni lítaly. Tu zas venku na ulici někdo siplavě volá: „Kampák? Kampák?“ A tenčí hlasy odpovídají: „Do mlynářova ječmene, do mlynářova ječmene.“ Jiřík koukne oknem a vidí housera s hejnem hus. „Aha!“ povídá, „taková je to ryba!“ Už věděl, co je. Čerstvě vstrčil ještě jeden drobet do úst, a pak hada donesl králi, jako by nic nebylo.

Po obědě poručil král Jiříkovi, aby mu osedlal koně, že se chce projet, a on aby ho doprovázel. Král jel napřed a Jiřík za ním. Když jeli po zelené louce, poskočil Jiříkův kůň a zarehtal: „Hoho-hoho, bratře, mně je tak lehký, že bych chtěl přes hory skákat!“ — „Což je o to,“ povídá druhý, „já bych taky rád skákal; ale na mně